

Sygn. akt IV Ka 1522/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 maja 2022 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie w IV Wydziale Karnym Odwoławczym w składzie:

Przewodniczący: Prezes Maciej Strączyński

Sędziowie: Tomasz Karwacki

Przemysław Laska

Protokolant: starszy sekretarz Daria Kozłowska

przy udziale Prokuratora Prok. Okręg. Ilony Talar

po rozpoznaniu w dniach 29 marca i 25 maja 2022 r.

sprawy **C. S.**

oskarżonego z art. 200 § 1 kk

na skutek apelacji wniesionych przez kuratora oskarżyciela posiłkowego i obrońcę oskarżonego

od wyroku Sądu Rejonowego w Choszcznie

z dnia 2 lipca 2021 r., sygn. akt II K 194/21

I. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę C. S. przekazuje Sądowi Rejonowemu w Choszcznie do ponownego rozpoznania

II. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. S. P. kwotę 619,92 (sześciuset dziewiętnastu i 92/100) złotych, w tym 115,92 (sto piętnaście i 92/100) złotych podatku VAT, tytułem kosztów nieopłaconej obrony udzielonej oskarżonemu z urzędu przed Sądem Okręgowym jako drugą instancją.

SSO Tomasz Karwacki SSO Maciej Strączyński SSO Przemysław Laska

UZASADNIENIE WYROKU SĄDU ODWOŁAWCZEGO

UZASADNIENIE			
Formularz UK 2	Sygnatura akt	IV Ka 1522/21	
Załącznik dołącza się w każdym przypadku. Podać liczbę załączników:	2		
1. CZEŚĆ WSTĘPNA			

1.1. Oznaczenie wyroku sądu pierwszej instancji		
Wyrok Sądu Rejonowego w Choszcznie z dnia 2 lipca 2021 r. sygn.. II K 194/21.		
1.2. Podmiot wnoszący apelację		
# kurator oskarżyciela posiłkowego		
# obrońca		
1.3. Granice zaskarżenia		
1.3.1. Kierunek i zakres zaskarżenia		
# na korzyść # na niekorzyść	# w całości	
1.3.2. Podniesione zarzuty		
Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji		
#	art. 438 pkt 2 k.p.k. – obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia	
#	art. 438 pkt 3 k.p.k. – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia,	

	jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia		
1.4. Wnioski			
#	uchylenie (kurator oskarżyciela posiłkowego)	#	zmiana (obrońca)
2. Ustalenie faktów w związku z dowodami przeprowadzonymi przez sąd odwoławczy			
Nie przeprowadzano dowodów.			
. STANOWISKO SĄDU ODWOŁAWCZEGO WOBEC ZGŁOSZONYCH ZARZUTÓW i wniosków			
Lp.	Zarzut		
1	<p>Obraza przepisów postępowania, tj. art. 51 § 2 kpk w zw. z art. 2 § 1 pkt 3 kpk w zw. z art. 99 § 1 krio, która miała istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia, polegająca na pozbawieniu małoletniej pokrzywdzonej możliwości działania w przedmiotowym postępowaniu na skutek nieustanowienia dla reprezentacji małoletniej kuratora w sytuacji, gdy uprawniona do reprezentacji matka małoletniej, korzystając z prawa do odmowy zeznań w stosunku do oskarżonego, faktycznie</p>	# zasadny	

	<p>nie działała na rzecz pokrzywdzonej w toczącym się postępowaniu, działając tym samym na niekorzyść małoletniej i pozbawiając ją rzeczywistej realizacji jej praw jako pokrzywdzonej.</p>	
	<p>Zwięźle o powodach uznania zarzutu za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny</p>	
<p>Wskazana obraza prawa procesowego jest oczywista i miała miejsce. Pokrzywdzona w sprawie była małoletnia i zgodnie z art. 51 § 2 kpk jej prawa wykonywać miał przedstawiciel ustawowy. W niniejszym przypadku byłaby to matka pokrzywdzonej.</p> <p>W postępowaniu karnym obowiązuje jednak zasada bezkolizyjności, zgodnie z którą w przypadku kolizji interesów małoletniego i jego przedstawiciela ustawowego, przedstawiciel nie może reprezentować małoletniego. Należy tu przytoczyć uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 30 września 2010 r. (I KZP 10/10), zgodnie z którą rodzic nie może być przedstawicielem małoletniego pokrzywdzonego w sytuacji, w której oskarżonym, a nawet osobą podejrzewaną o popełnienie przestępstwa,</p>		

której nie postawiono jeszcze zarzutów, jest lub miałby być drugi rodzic. Wcześniej analogiczne poglądy wyrażane były przez Sąd Najwyższy w poprzednio obowiązujących stanach prawnych.

Stosując powyższą zasadę prawną, należy zwrócić uwagę na jej celowość. Zakaz reprezentowania małoletniego przez rodzica w takiej sytuacji nie jest uzasadniony istnieniem stosunku rodzinnego między małoletnim pokrzywdzonym a sprawcą, tylko stosunkiem między rodzicem-przedstawicielem a sprawcą. Jeśli rodzic wyrządza dziecku krzywdę, popełniając na jego szkodę przestępstwo, w interesie prawnym dziecka jest podjęcie działań przeciwko rodzicowi. Natomiast oczywiste jest, że nie można zmuszać prawnie do podjęcia tych działań drugiego rodzica. Zostanie on bowiem postawiony przed wyborem: albo będzie rzetelnie reprezentował dziecko i tym samym działał przeciwko swojej osobie najbliższej (współmałżonkowi, konkubentowi) albo kierując się więzami rodzinnymi ze sprawcą, zaniecha reprezentowania interesów dziecka.

W przypadku popełnienia przestępstwa na szkodę osoby najbliższej, między pokrzywdzonym a sprawcą istnieje tak czy owak związek, którego nie da się znieść ani zignorować; jeśli sprawca jest dla małoletniego osobą najbliższą, to bez względu na przebieg procesu karnego nią pozostanie. Natomiast gdy chodzi o wzajemne stosunki między sprawcą a przedstawicielem małoletniego pokrzywdzonego, wskazana uchwała składu siedmiu sędziów nakazuje ustalić przedstawicielem małoletniego taką osobę, która związku bliskości ze sprawcą przestępstwa nie ma. Tym samym zakazuje stawiania osoby najbliższej dla sprawcy przed wyborem, czy kierować się interesem małoletniego podopiecznego, z reguły osoby najbliższej, czy będącego dlań również osobą najbliższą sprawcy. Procedura karna zabrania bowiem zmuszania kogokolwiek do działań procesowych wywołujących negatywne skutki dla osoby najbliższej, czego wyrazem jest prawo do odmowy składania zeznań. Art. 182 kpk nie ma na celu przecież ochrony sprawcy, ale chronić ma świadka.

W niniejszej sprawie oskarżonym jest brat

matki pokrzywdzonej. Gdyby więc miała ona reprezentować małoletnią córkę, musiałaby albo działać procesowo przeciwko własnemu bratu, do czego zmuszać jej nie wolno, albo zaniechać reprezentowania córki, ze szkodą dla jej interesów. Gdyby chodziło o dorosłą osobę pokrzywdzoną przez osobę najbliższą, decyzja należałaby do niej. Nie jest jednak dopuszczalne, aby matka małoletniej podejmowała za córkę decyzję procesową, co do której istniałoby uzasadnione podejrzenie, że podjęta mogła zostać nie z myślą o ochronie interesów córki (oskarżony nie jest w stosunku do pokrzywdzonej osobą najbliższą, jest nią tylko w stosunku do jej matki), ale przy kierowaniu się rodzinnymi uczuciami wobec swego brata, wskazanego jako sprawca przestępstwa.

Dobitnie pogląd powyższy wyraził również Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 21 stycznia 2014 r. (sygn. SK 5/12), orzekając o zgodności z Konstytucją RP przepisów art. 51 § 2 kpk w związku z art. 98 § 2 pkt 2, art. 98 § 3 i art. 99 krio. Trybunał podkreślił, że przy reprezentowania dziecka przez rodzica w postępowaniu przeciwko drugiemu rodzicowi istnieje niebezpieczeństwo, że

jedno z małżonków, powodowane uczuciem miłości do drugiego, zaniecha podjęcia odpowiednich kroków procesowych przeciwko niemu, czego ofiarą będzie dziecko. Przywołał wskazane przepisy o odmowie składania zeznań jako chroniące przed przymusem działania przeciwko osobie najbliższej. Trzeba zaś stwierdzić, że ocena sytuacji jest identyczna, gdy oskarżonym w sprawie jest osoba dla rodzica najbliższa, ale inna niż współmałżonek. Może nim być jedno z rodziców rodzica, dziecko rodzica (możliwe jest przecież popełnienie przestępstwa na szkodę wnuka/wnuczki lub na szkodę małoletniego brata/siostry) czy też, jak to w niniejszym przypadku ma miejsce, brat (lub siostra) rodzica. Wszystkie te osoby są bowiem najbliższymi dla przedstawiciela ustawowego dziecka (nawet, jeśli nie są nimi dla samego dziecka) i mogą być przez tego przedstawiciela darzone uczuciem wpływającym na jego postępowanie w sprawie.

Należy zatem stwierdzić, że przedstawiciel ustawowy przewidziany w art. 51 § 2 kpk ani też osoba, pod której pieczęą pozostaje małoletni pokrzywdzony,

nie może wykonywać praw pokrzywdzonego w procesie karnym, jeżeli o popełnienie przestępstwa na szkodę małoletniego oskarżona jest osoba najbliższa dla tego przedstawiciela ustawowego lub dla osoby sprawującej nad małoletnim pieczę. Sytuacja taka prowadziłaby bowiem do faktycznego pozbawienia małoletniego pokrzywdzonego jego praw, jeśli jego przedstawiciel kierowałby się związkiem uczuciowym z osobą najbliższą będącą oskarżonym i nie chciał podejmować działań przeciwko niej.

Taka właśnie sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie, gdyż matka małoletniej pokrzywdzonej A. M. skorzystała nawet z prawa do odmowy składania zeznań w sprawie przeciwko swojemu bratu. Słusznie więc prokurator w toku postępowania przygotowawczego zadbał o ustanowienie małoletniej kuratora procesowego. Natomiast gdy ów kurator chciał wstąpić do procesu jako oskarżyciel posiłkowy w imieniu małoletniej, przewodniczący składu mu to uniemożliwił i zainicjował uchylenie postanowienia o ustanowieniu kuratora, aby reprezentowanie pokrzywdzonej przekazać

niezainteresowanej działaniem przeciwko własnemu bratu matce. W dodatku kierując do sądu rodzinnego zarządzenie zwracające się o uchylenie postanowienia o ustanowieniu kuratora, zataił w nim istotny fakt, że oskarżonym w sprawie jest brat matki pokrzywdzonej, która miałaby pokrzywdzoną reprezentować. Tym samym Sąd Rejonowy celowo pozbawił pokrzywdzoną jej prawa do występowania w procesie, składając to prawo w ręce osoby niezainteresowanej działaniem przeciwko oskarżonemu i uprawnionej do takiej postawy. Przewodniczący składu świadomie zaś do takiej właśnie sytuacji dążył i konsekwentnie (również w toku postępowania międzyinstancyjnego) starał się uniemożliwić kuratorowi udział w sprawie, co wskazuje, że sprzeniewierzył się obowiązującej go zasadzie bezstronności.

Wniosek

O uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Choszczynie.

zasadny

	Zwięźle o powodach uznania wniosku za zasadny.	
<p>Skoro w wyniku powyższego uchybienia wykluczono pokrzywdzoną jako stronę całkowicie z procesu, jest to uchybienie, które oczywiście mogło mieć wpływ na treść wyroku. Cały przewód sądowy przeprowadzony został bowiem z pozbawieniem oskarżyciela posiłkowego, a ściślej jego kuratora, gwarantowanego ustawą prawa do udziału w postępowaniu, w tym składania wniosków dowodowych, zadawania pytań i zajęcia stanowiska końcowego.</p> <p>Należy dodać, że pokrzywdzona w toku postępowania odwoławczego osiągnęła pełnoletniość, ale nastąpiło to już po wniesieniu przez kuratora apelacji; kurator wnosił ją, gdy pokrzywdzona jeszcze 18 lat nie ukończyła, zatem działał skutecznie. Oskarżycielka posiłkowa, jako osoba już pełnoletnia, apelacji zaś nie cofnęła i tym samym podlegała ona rozpoznaniu.</p>		
Lp.	Zarzut	
2	Obraza przepisów postępowania, tj.:	# nie oceniany

	<p>- art. 2 § 1 pkt oraz art. 4 w zw. z art. 5 § 2 kpk poprzez wydanie wyroku skazującego bez dowodów uprawdopodobniających fakt zawinienia oraz poprzez naruszenie podstawowych zasad procesowych określających regułę dowodzenia winy i zastąpienie ich przez domniemanie winy oskarżonego,</p> <p>- art. 7 kpk poprzez dowolną a nie swobodną ocenę materiału dowodowego bez uwzględnienia zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego poprzez nieobiektywne uznanie, że zeznania pokrzywdzonej P. M. oraz zeznania świadków stanowią dowód pełnowartościowy i wiarygodny, w wyniku czego doszło do błędnych ustaleń faktycznych.</p>	
	<p>Zwięźle o powodach uznania zarzutu za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny</p>	
<p>Zasadności zarzutu nie oceniano z uwagi na treść art. 436 kpk – nie miał on znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.</p>		
<p>Wniosek</p>		

	O zmianę wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego.	# nie oceniany	
	Zwięźle o powodach uznania wniosku za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny.		
Nie oceniano ze wskazanej wyżej przyczyny.			
Lp.	Zarzut		
3	Błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, co miało wpływ na treść orzeczenia, a polegający na wymierzeniu oskarżonemu kary nieuwzględniającej wszystkich okoliczności przedmiotowych sprawy, a także celów zapobiegawczych i wychowawczych, które ma osiągać kara oraz potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa.	# nie oceniany	
	Zwięźle o powodach uznania zarzutu za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny		
Zasadności zarzutu nie oceniano z uwagi na treść art. 436 kpk – nie miał on znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.			
Wniosek			

	O zmianę orzeczonej kary orzeczenie kary we względniejszym zakresie przy zastosowaniu art. 37b kk.	# nie oceniany	
	Zwięźle o powodach uznania wniosku za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny.		
Nie oceniano ze wskazanej wyżej przyczyny.			
4. OKOLICZNOŚCI PODLEGAJĄCE UWZGLĘDNIENIU Z URZĘDU			
Nie było.			
5. ROZSTRZYGNIĘCIE SĄDU ODWOŁAWCZEGO			
5.1. Utrzymanie w mocy wyroku sądu pierwszej instancji			
Nie miało miejsca.			
5.2. Zmiana wyroku sądu pierwszej instancji			
Nie miała miejsca.			
5.3. Uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji			

<p>5.3.1. Przyczyna, zakres i podstawa prawna uchylecia</p>			
<p>2.1.</p>	<p>Konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości</p>	<p># art. 437 § 2 k.p.k.</p>	
<p>Zwięźle o powodach uchylecia</p>			
<p>Przewód sądowy trzeba powtórzyć w całości z uwagi na pozbawienie kuratora oskarżycielki posiłkowej możliwości udziału w procesie, a tym samym całkowite uniemożliwienie mu wypełniania procesowego obowiązku podejmowania czynności w imieniu małoletniej. Dopiero po przeprowadzeniu przewodu sądowego z udziałem uprawnionych stron (obecnie już oskarżycielki posiłkowej osobiście lub jej pełnomocnika), w sposób, który umożliwi jej zarówno działanie w procesie, można będzie w sprawie wydać wyrok, a pokrzywdzona odzyska prawo do ewentualnego zaskarżenia (z przyczyn merytorycznych, a nie formalnych) wyroku, którego to prawa również była pozbawiona.</p>			
<p>5.3.2. Zapatrywania prawne i wskazania co do dalszego postępowania</p>			

<p>Zapatrywania te wynikają w całości z przyczyn, które legły u podstaw uchylecia wyroku. Sprowadzają się do zagwarantowania procesowych uprawnień oskarżycielki posiłkowej. W sytuacji, gdy tego dotyczące uchybienie spowodowało uchylene wyroku bez oceniania materiału dowodowego, dalsze zalecenia byłyby przedwczesne.</p>		
<p>5.4. Inne rozstrzygnięcia zawarte w wyroku</p>		
<p>Nie było.</p>		
<p>6. Koszty Procesu</p>		
<p>Punkt rozstrzygnięcia z wyroku</p>	<p>Przytoczyć okoliczności</p>	
<p>II</p>	<p>Ponieważ koszty obrony z urzędu oskarżonego nie zostały opłacone, należało zgodnie z § 17 ust. 4 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, orzec o ich zasądzeniu na rzecz obrońcy.</p>	
<p>7. PODPIS</p>		

SSO Tomasz Karwacki SSO Maciej Strączyński SSO Przemysław Laska	
---	--

ZAŁĄCZNIK DO UZASADNIENIA WYROKU SĄDU ODWOŁAWCZEGO

1.3. Granice zaskarżenia	
Kolejny numer załącznika	1
Podmiot wnoszący apelację	Obrońca oskarżonego
Rozstrzygnięcie, brak rozstrzygnięcia albo ustalenie, którego dotyczy apelacja	Całość wyroku
1.3.1. Kierunek i zakres zaskarżenia	
# na korzyść	# w całości
1.3.2. Podniesione zarzuty	
Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji	
#	art. 438 pkt 3 k.p.k. – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia
1.4. Wnioski	
# zmiana	

ZAŁĄCZNIK DO UZASADNIENIA WYROKU SĄDU ODWOŁAWCZEGO

1.3. Granice zaskarżenia	
Kolejny numer załącznika	2

Podmiot wnoszący apelację	Kurator oskarżycielki posiłkowej
Rozstrzygnięcie, brak rozstrzygnięcia albo ustalenie, którego dotyczy apelacja	Całość wyroku
1.3.1. Kierunek i zakres zaskarżenia	
# na niekorzyść	# w całości
1.3.2. Podniesione zarzuty	
Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji	
#	art. 438 pkt 2 k.p.k. – obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia
1.4. Wnioski	
# uchylenie	